

Date: 23rd May-2025

SHAXSNING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISHIDA MADANIY, TARIXIY
HAMDA IJTIMOIIY KONTEKSTNING O‘RNI

Ikromova Sitora Akbarovna

Osiyo xalqaro universiteti dotsenti

Annotatsiya: Ushbu maqolada shaxsning shakllanishi va rivojlanishida madaniy, tarixiy hamda ijtimoiy kontekstning o‘rni tahlil qilinadi. Shaxs — bu nafaqat biologik mavjudot, balki tarixiy davrlar, madaniy qadriyatlar va ijtimoiy munosabatlar natijasida tarkib topgan murakkab tizim sifatida ko‘riladi. Maqolada shaxsga ijtimoiy-madaniy nuqtai nazardan qaralib, psixologik rivojlanish, identitet, qadriyatlar va madaniy merosning shaxsga ta’siri zamonaviy nazariyalar asosida yoritiladi. Shuningdek, Vygotskiy, Bruner, Bronfenbrenner kabi olimlarning yondashuvlari orqali shaxs va kontekst o‘zaro munosabatining dinamikasi ochib beriladi.

Kalit so‘zlar: shaxs, madaniy kontekst, tarixiy omillar, ijtimoiy tizim, identitet, madaniyatlararo psixologiya, tarixiy-madaniy yondashuv.

Kirish

Psixologiya fani shaxsni o‘rganishda uzoq yillar davomida uni asosan individual subyekt, ichki motivlar va kognitiv jarayonlar asosida tahlil qilib kelgan. Biroq inson har doim muayyan jamiyatda, madaniyatda, tarixiy sharoitda yashaydi va uning fikrlashi, his-tuyg‘ulari, xatti-harakati ham ushbu kontekstlar bilan bog‘liq holda shakllanadi. Shu sababli, so‘nggi o‘n yilliklarda psixologiyada kontekstual yondashuvlar — ya’ni shaxsni madaniy, tarixiy va ijtimoiy muhitda o‘rganishga asoslangan metodlar rivojlana boshladi. Shaxs bu nafaqat biologik mavjudot, balki ijtimoiy-madaniy muhit mahsulidir. Inson hayoti davomida doimiy o‘zgarish va shakllanish jarayonida bo‘ladi. Bu jarayonga nafaqat ichki psixologik omillar, balki tashqi — madaniy, tarixiy va ijtimoiy kontekstlar ham bevosita ta’sir qiladi. Aynan shu omillar shaxsning dunyoqarashi, qadriyatlari, xulq-atvori va jamiyatdagi o‘rnini belgilovchi asosiy manbalardir. Mazkur maqolada aynan shu nuqtai nazar — shaxsning jamiyatdagi o‘rni, madaniy qadriyatlar bilan aloqasi, tarixiy xotira va ijtimoiy strukturalar bilan o‘zaro ta’siri ilmiy tahlil qilinadi. Bu yondashuv shaxsni izolyatsiyada emas, balki uni shakllantiruvchi omillar bilan uyg‘unlikda o‘rganishni talab qiladi.

Asosiy qism

Shaxs va madaniyat: o‘zaro aloqadorlik

Madaniyat — bu jamiyat tomonidan ishlab chiqilgan va avloddan avlodga uzatiladigan bilim, qadriyat, til, urf-odatlar tizimidir. Har bir inson tug‘ilganidan boshlab muayyan madaniyatga sho‘ng‘iydi. Uning dunyoqarashi, muloqot uslubi, his-tuyg‘ularni ifodalash shakli shu madaniyat ta’sirida shakllanadi. Masalan, kollektivist madaniyatlarda shaxs ko‘proq “biz” identiteti asosida fikrlaydi, individualistik jamiyatlarda esa “men” markazda turadi.

Date: 23rd May-2025

Shu jihatdan madaniy psixologiya — inson ruhiyatining madaniyat bilan bog‘liqligini o‘rganadigan fan sohasidir. Jerome Bruner va Richard Shweder kabi olimlar madaniyatni psixik rivojlanishning markaziy omili sifatida ko‘rsatishgan.

Tarixiy kontekst: shaxs xotirasi va ijtimoiy taraqqiyot

Insonni tushunishda tarixiy kontekstni e‘tibordan chetda qoldirib bo‘lmaydi. Har bir shaxs muayyan davrda yashaydi va uning shaxsiy tajribalari tarixiy hodisalar bilan kesishadi. Masalan, urush, inqilob, mustamlakachilik, iqtisodiy inqirozlar, siyosiy o‘zgarishlar shaxs ruhiyatida chuqur iz qoldiradi.

Lev Vygotskiy o‘zining tarixiy-madaniy nazariyasida psixik faoliyat insoniyatning tarixiy rivojlanish jarayonida vujudga kelganligini ta’kidlaydi. Vygotskiy fikricha, bolalar faqat genetik yoki tabiiy rivojlanish asosida emas, balki jamiyat bilan o‘zaro aloqasi natijasida o‘zlashtirish (interiorizatsiya) orqali rivojlanadi.

Tarixiy xotira, ya’ni xalqning boshidan kechirgan voqealar to‘g‘risidagi ijtimoiy ongda saqlanadigan bilimlar, shaxsiy identitetga kuchli ta’sir ko‘rsatadi. Ayniqsa, travmatik tarixiy tajribalar — deportatsiyalar, genotsid, ijtimoiy repressiyalar — avlodlararo psixologik meros sifatida shaxs rivojiga o‘z aksini topadi.

Ijtimoiy tizimlar va shaxs

Shaxs faqat oila yoki jamiyatda emas, balki ijtimoiy strukturalar — maktab, davlat, din, ommaviy axborot vositalari, siyosiy tuzilmalar orqali ham shakllanadi. Urie Bronfenbrennerning ekolojik tizimlar nazariyasiga ko‘ra, inson rivojlanishi mikro, mezo, ekzo va makro tizimlar o‘rtasidagi o‘zaro aloqalar asosida yuzaga chiqadi.

Mikrosistemalarda (oila, do‘stlar) inson bevosita ishtirok etsa, makrosistemalar (madaniyat, qonunlar, mafkura) uning ongini bilvosita shakllantiradi. Shu sababli, shaxsning harakati, tanlovi, istaklari ko‘pincha ijtimoiy normativlar bilan chegaralanadi.

Ijtimoiy jihatdan marginal guruhlariga mansub insonlar (masalan, etnik ozchiliklar, gender bo‘yicha kamsitilgan shaxslar) ijtimoiy tizimlar orqali doimiy bosim ostida bo‘ladi. Bu esa ularda o‘zini past baholash, xavotir, identitet inqirozi kabi muammolarni yuzaga keltiradi.

Shaxs identiteti: dinamik jarayon sifatida

Shaxs identiteti — bu “men kimman?”, “qayerdan keldim?” degan savollarga javob izlash jarayonidir. Madaniy, tarixiy va ijtimoiy omillar bu savollarga beriladigan javobni shakllantiradi. Masalan, kolonial tarixga ega jamiyatlarda yosh avlod o‘zining ildizlarini qayta kashf etishga, yo‘qolgan identitetini tiklashga harakat qiladi.

Postkolonial psixologiya, feministik psixologiya va ijtimoiy konstruktivizm identitetni dinamik, ijtimoiy qurilgan tushuncha sifatida ko‘radi. Ya’ni identitet tug‘ilib qolgan narsa emas, balki jamiyatda olib borilayotgan muloqot, ijtimoiy rollar va tarixiy xotira asosida shakllanadigan jarayondir.

Shaxsning shakllanishi va rivojlanishi ko‘p qirrali, murakkab jarayon bo‘lib, uni tushunish uchun faqat psixologik asoslargagina tayanish yetarli emas. Maqolada keltirilganidek, madaniyat, tarix va ijtimoiy muhit — bu uchlik shaxsning ongiy va emotsional rivojlanishida o‘zaro uzviy bog‘liq holda ishtirok etadi.

Date: 23rd May-2025

Madaniyat shaxsning o'zini anglashiga asos bo'luvchi norma va qadriyatlarni shakllantiradi. Odamlar qanday fikrlaydi, qanday munosabat bildiradi, qanday orzu qiladi — bularning barchasi u yashayotgan madaniyatga chambarchas bog'liq. Shunga ko'ra, bir madaniyatda "normal" yoki "ideal" deb hisoblangan xulq-atvor boshqa madaniyatda nomaqbul bo'lishi mumkin. Bu holat psixologiyada madaniy nisbiylik (cultural relativity) tushunchasini yuzaga keltirgan. Tarixiy kontekst esa avlodlar tafakkurida iz qoldiruvchi kuchli omildir. Masalan, urush, bosqinchilik yoki totalitar siyosatni boshidan kechirgan xalqlarning ruhiyati bilan tinchlikda o'sgan jamiyat vakillari orasida sezilarli tafovutlar mavjud. Tarixiy travmalar — bu nafaqat individual, balki kollektiv psixologik hodisa bo'lib, u milliy xotira, madaniyat va kundalik xatti-harakatda o'z aksini topadi.

Ijtimoiy muhit esa shaxsga doimiy ravishda tashqi signal va kutishlar yuboradi. Bola oilada qanday munosabat ko'rgan bo'lsa, maktabda qanday tajriba orttirgan bo'lsa, ijtimoiy rol va maqomga qanday erishgan bo'lsa — bularning barchasi uning shaxsiy fazilatlarini, o'ziga bo'lgan ishonch, stressga chidamlilik darajasi va qaror qabul qilish qobiliyatiga ta'sir qiladi. Muhokama doirasida yana bir muhim jihat shuki, har bir kontekst (madaniy, tarixiy yoki ijtimoiy) o'z ichida ijobiy va salbiy ta'sirlarni jamlagan bo'ladi. Ba'zan jamiyat tomonidan ilgari surilgan qadriyatlar inson erkinligi va rivojiga to'sqinlik qilishi, tarixiy tajribalar esa fobiyalar va ishonchsizliklarga sabab bo'lishi mumkin. Shu bois shaxs psixikasini to'laqonli o'rganishda kontekstual yondashuv zarur hisoblanadi.

Bugungi kunda psixologik izlanishlarda ekologik yondashuv (U. Bronfenbrenner modeli) va madaniy-tarixiy nazariya (V. Vigotskiy) aynan shu jihatlarni chuqur tahlil qiladi. Bu yondashuvlarga ko'ra, shaxs — o'z muhitining faol ishtirokchisi va mahsuli bo'lib, uning rivojlanish yo'nalishi tashqi omillarga munosabatiga bog'liq holda shakllanadi. Shu o'rinda aytish joizki, ijtimoiy va madaniy tafovutlarni hisobga olmagan holda shaxsga baho berish yoki uni baholashda bir xil mezonlarni qo'llash noto'g'ri natijalarga olib kelishi mumkin. Har bir shaxs — o'z tarixining, jamiyatining va madaniyatining aksidir.

Xulosa

Shaxs — bu yakkayu yagona individual mavjudot emas, balki madaniy kodlar, tarixiy xotira va ijtimoiy tizimlar ta'sirida shakllangan murakkab ijtimoiy mahsulotdir. Inson ruhiyatini to'liq anglash uchun uni ajratilgan holatda emas, balki yashayotgan konteksti bilan birgalikda tahlil qilish lozim. Shaxsning shakllanishi va rivojlanishini faqat biologik yoki psixologik omillar orqali tushunib bo'lmaydi. Bu jarayon ko'p qirrali bo'lib, u madaniy muhit, tarixiy sharoit va ijtimoiy kontekst bilan chambarchas bog'liq. Shu bois, zamonaviy psixologiyada shaxsni o'rganishda interdisiplinar yondashuv — ya'ni psixologiya, sotsiologiya, tarix va madaniyatshunoslikning o'zaro integratsiyasi zarur bo'lmoqda. Madaniyat shaxsga qarashlar, qadriyatlar va fikrlash shaklini beradi; tarixiy tajriba esa unga kim ekanligini va nimani unutmasligi kerakligini eslatadi; ijtimoiy tizimlar esa uning rolini belgilaydi. Shu bois zamonaviy psixologiya insonni tushunishda kontekstual va integrativ yondashuvlarni qo'llashga intilmoqda. Yakun qilib aytganda, shaxsni chuqur va mukammal tahlil qilish — bu faqat individual psixik jarayonlarni emas,

Date: 23rd May-2025

balki uning mavjudlik muhitini — madaniy, tarixiy va ijtimoiy kontekstni ham puxta o'rganish orqali mumkin bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Jalolov, T. S. (2024). SPSS DASTURI FOYDALANISHDA PSIXOLOGIK MA'LUMOTLARNI TAHLILI. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(4), 463-469.
2. Jalolov, T. S. (2023). SPSS YOKI IJTIMOY FANLAR UCHUN STATISTIK PAKET BILAN PSIXOLOGIK MA'LUMOTLARNI QAYTA ISHLASH. Journal of Universal Science Research, 1(12), 207-215.
3. Jalolov, T. S. (2024). SPSS S DASTURIDAN PSIXOLOGIK MA'LUMOTLARNI TAHLILIDA FOYDALANISH. MASTERS, 2(8), 8-14.
4. Ravshanovich, A. O. HISSIY ZO 'RIQISHLAR VA OBSESSIVLARDAN XALOS BO 'LISH USULLARI VA TAVSIYALAR. ЎЗБЕКИСТОНДА ИЛМИЙ ТАДҚИҚОТЛАР: ДАВРИЙ АНЖУМАНЛАР: 10-ҚИСМ, 87.
5. Ravshanovich, A. O. (2024). O 'RTA OSIYO MUTAFAKKIRLARINING TIBBIYOT VA PSIXOLOGIYA SOHASIDAGI NAZARIYALARI. SCIENTIFIC ASPECTS AND TRENDS IN THE FIELD OF SCIENTIFIC RESEARCH, 3(28), 85-91.
6. Sattorovich, E. Z. (2024). O 'SMIRLARDA SUITSIDIAL HOLATLARNI KELITIRIB CHIQUVCHI IJTIMOY-PSIXOLOGIK OMILLAR. PEDAGOG, 7(5), 31-37.
7. Sattorovich, E. Z. (2024). SUD PSIXOLOGIK EKSPERTIZASI TARIXI RIVOJLANISH JARAYONI BOSQICHLARI. PEDAGOG, 7(4), 306-313.
8. Hikmatovna, M. N. (2023). Tarbiyaning Maqsad Va Vazifalari. American Journal of Public Diplomacy and International Studies (2993-2157), 1(9), 386-388.
9. Mahmudova, N. H. (2023). Influence of family environment on personal socialization. American Journal of Public Diplomacy and International Studies (2993-2157), 1(10), 440-446.
10. Сайфуллаева, Н. Б. (2021). ВАЖНЫЕ АСПЕКТЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В СИСТЕМЕ КЛАССНЫХ УРОКОВ. Вестник науки и образования, (15-3 (118)), 40-42.
11. Бурхонова, Ш. И., Негмаджанов, Б. Б., Раббимова, Г. Т., & Валиев, Ш. Н. (2020). Сравнительная оценка некоторых результатов операций с применением нижнесрединного разреза и доступа по Joel-Cohen в неотложной акушерской практике. Достижения науки и образования, (3 (57)), 79-83.
12. Валиев, Ш. Н., & Негмаджанов, Б. Б. СЛУЧАЙ ПОСЛЕОПЕРАЦИОННОГО МОЛНИЕНОСНОГО СЕПТИЧЕСКОГО ШОКА, ВЫЗВАННОГО АНАЭРОБНОЙ ИНФЕКЦИЕЙ У ЖЕНЩИНЫ С АУТОИММУННЫМ ГЕПАТИТОМ. JOURNAL OF REPRODUCTIVE HEALTH AND URO-NEPHROLOGY RESEARCH, 50.
13. Шухрат Насимович Валиев. (2024). ЭФФЕКТИВНОСТЬ ОПЕРАЦИЙ КЕСАРЕВА СЕЧЕНИЯ В ЗАВИСИМОСТИ ОТ ОПЕРАЦИОННОГО ДОСТУПА В ЭКСТРЕННЫХ СИТУАЦИЯХ . TADQIQOTLAR.UZ, 51(5), 120-124.

Date: 23rd May-2025

14. Ruzieva, M. (2016). Colour and its psychoanalytical interpretation in folklore. *Язык и культура (Новосибирск)*, (23), 127-130.
15. Ro'ziyeva, M. Y. (2020). Color symbolism in Uzbek folklore. *ISJ Theoretical & Applied Science*, 05 (85), 277-284.
16. Haqqulova, D. (2024). ABDURAHMON GO 'ZAL-YASSAVIYSHUNOS. *PEDAGOG*, 7(6), 8-15.
17. Haqqulova, D. (2024). ADABIYOTSHUNOS OLIM ABDURAHMON GO 'ZALNING TADQIQOTLARI XUSUSIDA. *PEDAGOG*, 7(5), 548-555.
18. XAQQULOVA, D. (2023). BADIYLIK MASALALARI TADQIQIDA OLIM MAHORATI. *Наука и технология в современном мире*, 2(5), 5-11.
19. Abduvasiyevna, X. D. (2024). SO 'Z TUZILISHI VA SO 'Z YASASH. *The latest pedagogical and psychological innovations in education*, 1(2), 261-266.
20. Abduvasiyevna, X. D. (2024). NUTQ MADANIYATI VA OG 'ZAKI MULOQOT. *The latest pedagogical and psychological innovations in education*, 1(2), 255-260.
21. Ikromova, S. A. (2024). PSIXOLOGIK REABILITATSIYA VA MUAMMOLI SHAXSLAR BILAN ISHLASH. Problems and solutions at the stage of innovative development of science, education and technology, 1(2), 111-116.
22. Ikromova, S. A. (2024). TUG'ISH VA OTA-ONA BO'LISHNING PSIXOLOGIK ASOSI. Problems and solutions at the stage of innovative development of science, education and technology, 1(2), 117-122.
23. Икромова, С. А. (2024). ПСИХОЛОГИЯ ЛИЧНОСТИ И ВНУТРЕННИЙ МИР ЧЕЛОВЕКА. Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology, 1(3), 53-58.
24. Akbarovna, I. S. (2024). MATEMATIK TUSHUNCHALARNI SHAKLLANISHINING AHAMIYATI. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(3), 900-905.
25. Ikromova, S. A. (2024). PSIXOLOGIK MUAMMOLAR VA ULARNING DAVOLASH USULLARI. Problems and solutions at the stage of innovative development of science, education and technology, 1(2), 75-80.
26. Икромова, С. А. (2024). ОСНОВЫ ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО ЗДОРОВЬЯ. New modern researchers: modern proposals and solutions, 1(2), 22-28.
27. Икромова, С. А. (2024). ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ И ИХ РЕШЕНИЯ. Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology, 1(3), 46-52.
28. Икромова, С. А. (2024). ГРУППЫ И СОЦИАЛЬНОЕ ВЛИЯНИЕ ЛЮДЕЙ В СОЦИАЛЬНОЙ СРЕДЕ R. Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology, 1(3), 32-38.
29. Ikromova Sitora Akbarovna. (2025). STREES PSIXOFIZIOLOGIYASI. *Modern World Education: New Age Problems – New Solutions*, 2(4), 58–63.

Date: 23rd May-2025

30. Икромова, С. А. (2024). ЭТАПЫ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ КОНСУЛЬТАЦИИ. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(3), 875-881.
31. Akbarovna, I. S. (2024). PSIXOLOGIK XIZMAT ASOSLARI. *PSIXOLOGIYA VA SOTSIOLOGIYA ILMIY JURNALI*, 2(4), 54-60.
32. Akbarovna, I. S. (2024). PSIXOLOGIK MASLAHAT BOSQICHLARI. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(3), 860-866.
33. Ikromova, S. A. (2024). PSIXOLOGIK YORDAMNING ASOSIY USULLARI: MASLAHATLASHUV VA TERAPIYA. *Problems and solutions at the stage of innovative development of science, education and technology*, 1(2), 87-92.
34. Икромова, С. А. (2024). ЭМОЦИОНАЛЬНЫЕ ОПЫТЫ ЧЕЛОВЕКА И ПРОЦЕСС НИМИ УПРАВЛЕНИЯ. *Introduction of new innovative technologies in education of pedagogy and psychology*, 1(3), 14-19.
35. Икромова, С. А. (2024). ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ РЕАБИЛИТАЦИЯ, ПСИХОЛОГИЧЕСКАЯ ПОДДЕРЖКА И ВОССТАНОВИТЕЛЬНЫЕ ПРОЦЕССЫ. *New modern researchers: modern proposals and solutions*, 1(2), 56-62.
36. Hojiyeva Nasiba Bahodirovna. (2024). Ta'lim jarayonida boshlang'ich sinflarda texnologiya fanini o'qitish muammosining yoritilish mazmuni. *TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN*, 2(1), 200-206.
37. Hojiyeva Nasiba Bahodirovna. (2024). THE SIGNIFICANCE OF EDUCATIONAL TRAINING IN PRIMARY CLASSES. *МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА*, 2(2), 439-447.
38. Bahodirovna, H. N. (2023). BOSHLANG'ICH SINFLARDA ONA TILI O'QITISH METODIKASI FANINING METODOLOGIK VA ILMIY ASOSLARI.
39. Hojiyeva, N. (2023). METHODS OF TEACHING MOTHER TONGUE IN PRIMARY CLASSES SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL BASIS. *Modern Science and Research*, 2(9), 424-428.
40. Hojiyeva, N. (2023). THE SUBJECT AND TASKS OF THE METHOD OF TEACHING THE MOTHER TONGUE IN PRIMARY GRADES. *Modern Science and Research*, 2(10), 855-857.
41. Bahodirovna, H. N. (2023). BOSHLANG'ICH SINFLARDA ONA TILI O'QITISH METODIKASI FANINING PREDMETI VA VAZIFALARI.
42. Bahodirovna, H. N. (2023). TA'LIM JARAYONIDA BOSHLANG'ICH SINFLARDA TEXNOLOGIYA FANINI O'QITISH MUAMMOSINING YORITILISH MAZMUNI. *PEDAGOGS jurnali*, 1(1), 209-209.
43. Bahodirovna, H. N. (2023). Methodological Foundations of Teaching the Science of "Education" in Primary Grades. *American Journal of Public Diplomacy and International Studies (2993-2157)*, 1(9), 369-372.
44. Hojiyeva, N. B. (2023). MODERN METHOD IN TEACHING MOTHER LANGUAGE LESSONS-USING THE CACOGRAPHY METHOD. *American Journal of Public Diplomacy and International Studies (2993-2157)*, 1(10), 434-439.
45. Bahodirovna, H. N. (2024). DEVELOPMENT OF FUTURE PRIMARY SCHOOL

Date: 23rd May-2025

TEACHERS BASED ON EDUCATIONAL COMPETENCIES. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(4), 203-208.

46. Bahodirovna, H. N. (2024). AND ESSENCE OF THE EDUCATIONAL PROCESS. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(3), 328-333.

47. Bahodirovna, H. N. (2023). Prognosis of Placental Insufficiency in Pregnant Women Treated for Coronavirus. *Eurasian Medical Research Periodical*, 20, 228-236.

48. Bahodirovna, H. N. (2023). BOSHLANG'ICH SINFLARDA TARBIYA FANINI O'QITISHNING ASOSIY METOD VA VOSITALARI. *TECHNICAL SCIENCE RESEARCH IN UZBEKISTAN*, 1(5), 332-338.

49. Hojiyeva, N. B. (2023). INCREASING THE INTEREST OF STUDENTS IN THE PROCESS OF TEACHING TECHNOLOGY IN PRIMARY GRADES. *American Journal of Public Diplomacy and International Studies* (2993-2157), 1(10), 430-433.

50. Bahodirovna, H. N. (2025). ZAMONAVIY TA'LIM JARAYONIDA BOSHLANG'ICH SINF O'QITUVCHILARNING IJTIMOY KOMPETENSIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH. *PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(2), 463-466.

51. Bahodirovna, H. N. (2024). EFFECTIVE WAYS TO DEVELOP CHILDREN'S READING AND WRITING SKILLS. *PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(1), 231-233.

52. Hojiyeva, N. (2024). ENHANCING PRIMARY GRADE EDUCATION THROUGH INTERACTIVE METHODS. *Medicine, pedagogy and technology: theory and practice*, 2(9), 669-679.

53. Jo'Rayeva, D. O. (2024). EDUCATIONAL VIEWS OF PEDAGOGUES TOWARDS THE ENVIRONMENT. *Экономика и социум*, (4-1 (119)), 194-197.

54. Oktamovna, J. R. D. (2025). BO 'LAJAK TARBIYACHILAR VA PEDAGOGLARNING RAQAMLI KOMPETENSIYALARINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA BAHOLASH MEXANIZMLARI. *Recent scientific discoveries and methodological research*, 2(2), 104-110.

55. Tursunovna, B. G. (2024). UPDATING AND CONDUCTING THE QUALITY OF PRIMARY EDUCATION ON THE BASIS OF MODERN METHODS. In *Forum for Linguistic Studies* (Vol. 6, No. 1, pp. 242-248).

56. Baxronova, G. T. (2024). EGRA AND EGMA INTERNATIONAL ASSESSMENT PROGRAMS AND TEACHING PRIMARY CLASS STUDENTS TO THINK INDEPENDENTLY THROUGH THEM. *Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi*, 12(2), 152-154.

57. Tursunovna, B. G. (2024). EGMA TADQIQOTI O'QITISH VA TA'LIM Olish SHAROITLARINI O'RGANISH XALQARO TADQIQOTI. *Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi*, 12(2), 146-148.

58. Камилова, Н. Г. (2008). Совершенствование процесса ресоциализации как важное условие эффективной социальной адаптации и интеграции в социум воспитанников пенитенциарных заведений. *Образование через всю жизнь: непрерывное образование в интересах устойчивого развития*, 6, 285-288.

Date: 23rd May-2025

59. Камилова, Н. Г. (2009). Психологические особенности ресоциализации подростков–воспитанников специализированных учебных заведений для трудновоспитуемых. *Образование через всю жизнь: непрерывное образование в интересах устойчивого развития*, 7, 404-407.

60. Камилова, Н. Г., & Саипова, М. Л. (2012). Дифференцированный подход к субъекту обучения как важное условие модернизации образования в высшей школе. *Образование через всю жизнь: непрерывное образование в интересах устойчивого развития*, 10(1), 278-279.

61. Камилова, Н. Г. (2015). ФОРМИРОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ СОЦИАЛЬНОЙ АДАПТАЦИИ ПОДРОСТКОВ С ОГРАНИЧЕННЫМИ ВОЗМОЖНОСТЯМИ. In *ИННОВАЦИИ В ОБРАЗОВАНИИ: ПОИСКИ И РЕШЕНИЯ* (pp. 651-653).

62. Камилова, Н. Г. (2015). Фрустрационная толерантность как фактор социальной адаптации подростков с девиантным поведением. *Наука 21 века: вопросы, гипотезы, ответы*, (5), 69-72.

63. Камилова, Н. Г. (2016). Девиант ахлоқли болалар учун ихтисослаштирилган муассасалар тарбияланувчилари ресоциализациясининг психологик-педагогик модели. *Современное образование (Узбекистан)*, (9), 16-23.

